

Pla Barcelona Ciència de les Corts

Districte de les Corts, Ajuntament de Barcelona

Consell Plenari del Districte de les Corts

4 d'octubre de 2022

ÍNDEX

1.	El perquè de les polítiques municipals de ciència i universitats	1
2.	La ciència a Barcelona i als districtes	2
3.	Objectius i continguts del Pla	4
4.	El Pla Barcelona Ciència de les Corts	5
	A. Apropem el teixit científic i acadèmic al districte	5
	B. Fem ciència des dels barris: ciència ciutadana, divulgació i cultura científica.....	7
	C. Impulesem l'educació i les vocacions científiques.....	8
	D. Ciència, art, innovació i societat.....	9
5.	Calendari	10
6.	Pressupost	11
7.	Seguiment i avaluació	11
8.	Referències.....	12

1. El perquè de les polítiques municipals de ciència i universitats

Ens trobem davant d'un context social marcat especialment per les conseqüències causades per la covid-19. Un context d'incertesa que ha afectat el nostre dia a dia, de manera col·lectiva, i a uns nivells que la majoria de nosaltres no hauríem imaginat mai. La societat actual es troba davant d'una responsabilitat col·lectiva i solidària per reconstruir molts dels aspectes que la pandèmia ha capgirat, bastir una realitat que entengui el futur que vindrà i que estigui preparada per afrontar els reptes que tenim al davant posant les persones al centre.

En aquest context, les ciutats actuals adopten un paper especialment rellevant, ja que és on es desenvolupa la major quantitat d'interaccions socials i humanes, i on viu més de la meitat de la població mundial. És en el context de les ciutats, també, on apareixen els reptes urbans complexos als quals hem de fer front ara com ara: l'emergència climàtica, la densitat de població i el benestar social, la gestió de l'espai públic o l'habitatge, la mobilitat sostenible de persones i productes, tant a escala local com internacional, o un envelliment actiu i de qualitat. Alhora, altres qüestions com la igualtat entre homes i dones, els nous models productius o l'alimentació sostenible requereixen igualment un rol actiu de les ciutats per fer-les possibles.

Com a institucions públiques, hem d'aportar les eines que permetin aprendre a viure en la incertesa del present i afrontar els reptes globals que se'ns presenten. Eines que ens expliquin el món que ens envolta i ens aportin solucions innovadores, prioritzant el benestar de les persones i la cura del planeta. I la ciència n'és una.

La ciència, però, no sempre ha format part del dia a dia de la ciutadania. Si bé és cert que les ciutats han estat l'espai físic on s'han establert els centres de recerca i les universitats, la generació del coneixement científic no sempre ha sabut generar diàleg entre el món acadèmic i la població, sinó que de vegades ha aixecat un mur invisible d'incomprensió bidireccional entre el context urbà i el desenvolupament científic del coneixement. La implantació d'una política municipal de ciència és un intent de fer caure aquest mur, impulsant la creació d'espais d'intercanvi entre la ciutadania i la recerca per ampliar i democratitzar el debat científic i acadèmic, de potenciar la competitivitat del nostre teixit comercial i empresarial a partir d'un nou model econòmic, mantenir i augmentar l'oferta laboral de qualitat, millorar el benestar social als diferents cicles de la vida, i garantir la sostenibilitat ecològica de la nostra ciutat.

Ens cal una política científica de proximitat, que posi en marxa una potent plataforma de divulgació i d'intercanvi d'idees, que permeti parlar de ciència ciutadana i de promoció del coneixement a totes les edats. Una política que es vinculi i generi complicitats amb les polítiques culturals i educatives, d'innovació econòmica i social, d'urbanisme i emergència climàtica, i de mobilitat o d'envelliment, entre moltes altres. Una política de ciència que aprofiti les potencialitats de la pluralitat d'enfocaments propis de les ciències exactes, experimentals i tecnològiques, de les ciències de la vida i la salut, i de les ciències socials i les humanitats. Totes presents a la ciutat, amb una àmplia xarxa de centres de recerca consolidats i amb persones expertes reconegudes internacionalment.

Una política de ciència de proximitat que acompanyi i sumi amb les iniciatives ciutadanes i professionals que han generat, i segueixen generant, espais de diàleg i intercanvi de coneixement científic a la nostra ciutat. Una riquesa de pràctiques ja en funcionament, que han demostrat el seu èxit i a les quals hem de reconèixer un esforç constant i perenne per generar aquests espais de trobada entre el món científic, universitari i la ciutadania.

Per tot això, des de la convicció que la política municipal de ciència i universitats necessita una traducció concreta a cadascun dels districtes i barris d'aquesta ciutat, per tal d'apropar-se a les realitats i necessitats diverses, esdevenir un vehicle real que apropi la ciència a tots els veïns i veïnes de Barcelona, presentem el Pla Barcelona Ciència de les Corts.

2. La ciència a Barcelona i als districtes

La ciència és molt present a la ciutat de Barcelona. Es troba als centres de recerca i universitats que poblen els campus repartits per tota la ciutat i l'àrea metropolitana; es troba als equipaments de proximitat, amb una programació de divulgació i ciència ciutadana impulsada per centres cívics i biblioteques; es troba a les aules ambientals, als ateneus de fabricació o a les fàbriques de creació, des de la dimensió ecològica, tecnològica o artística. La ciència està present a la nostra ciutat, i respira amb la intensitat pròpia d'una pràctica del coneixement que ens implica i afecta tota la ciutadania.

Una mostra d'aquesta realitat la trobem a l'índex 2021 de ciutats científiques de la revista *Nature*,¹ que situa Barcelona com la primera ciutat en l'àmbit estatal en producció científica, la quarta de la Unió Europea i la número 42 d'àmbit mundial. Aquesta posició és fruit de l'excel·lència científica i la qualitat de la recerca que es genera a Barcelona, gràcies a un teixit científic ric en infraestructures, centres de recerca i universitats de primer nivell.

Barcelona disposa de més de 250 equipaments i entitats relacionades amb la ciència. Tant és així, que se'n poden trobar als deu districtes de la ciutat. Hi ha 46 centres de recerca, fundacions i infraestructures científiques; quatre universitats públiques (amb 32 facultats presents a la ciutat), tres de privades i una de virtual; 30 societats científiques i una cinquantena d'entitats o espais de divulgació científica. L'equitat territorial és un dels reptes que afrontem: mentre que el districte de les Corts acumula gairebé un centenar d'aquests equipaments i entitats, d'àmbit més acadèmic i de recerca, Sants-Montjuïc, Gràcia, Nou Barris o Sant Andreu no arriben a la desena. Un repte que la territorialització de les polítiques de ciència i universitat abordarà.

¹ Nature Index 2021 Science Cities: <https://www.natureindex.com/supplements/nature-index-2021-science-cities/tables/overall>

En els últims tres anys, a més, des de l'Ajuntament de Barcelona, i gràcies a l'impuls del Pla Barcelona Ciència 2020-2023, s'ha consolidat el programa de ciència concebut l'any 2007 amb l'objectiu de crear una política de ciència d'abast més ampli i amb una estructura pròpia. En aquests tres anys, s'han ampliat les accions vinculades a la ciència i la recerca, s'han establert diferents línies de suport a la recerca de reptes urbans i s'ha millorat la interlocució entre l'Ajuntament i l'ecosistema científic perquè els actors científics de la ciutat se sumin a la recerca de solucions innovadores, justes i disruptives per als reptes urbans que afronta Barcelona; respostes que en la majoria de casos neixen d'una recerca científica d'avantguarda i compromesa amb l'entorn i les necessitats socials de la ciutadania. En aquest sentit, entre el 2019 i el 2021, les convocatòries impulsades a partir del Pla Barcelona Ciència han finançat 40 projectes de recerca.

Però la ciència no només es troba als campus de recerca. La ciutat ha dut a terme un desplegament d'activitats de comunicació i divulgació científica amb l'objectiu de democratitzar el coneixement entre la ciutadania. Des de Barcelona Ciència i Universitats es desplega una programació de cultura científica que troba els màxims exponents en la Biennal Ciutat i Ciència, que el 2021 va celebrar la segona edició, i la Festa de la Ciència, que encara ja la quinzena edició. En l'àmbit educatiu, són especialment rellevants l'EscoLab, que posa la ciència a l'abast dels centres educatius de la ciutat, o el programa Prometeus, que dona suport a estudiants de barris vulnerables per garantir l'equitat en l'accés universal a la universitat. També cal destacar la programació d'art i ciència que vol relacionar la pràctica del coneixement científic i els processos de creació artística, i que genera vincles entre els seus respectius entorns i els actors que els componen. D'altra banda, impulsem iniciatives per compartir i reflexionar sobre el coneixement científic i, fins i tot, generar aquest coneixement gràcies als diversos projectes de ciència ciutadana que es treballen des de l'Oficina de Ciència Ciutadana.

Poder arribar a la ciutadania requereix complicitats entre institucions, equipaments i els veïns i veïnes per conèixer l'entorn i les potencialitats del territori. És per això que l'estratègia de ciutat té en els equipaments de proximitat una de les fortaleces més interessants. La xarxa de centre cívics i les activitats de divulgació científica que impulsen, la xarxa de Biblioteques de Barcelona amb programes com el Visions de Ciència, els ateneus de fabricació i les aules ambientals situades a cada districte o equipaments en què es promociona la interacció de l'art i la ciència, com les fàbriques de creació o la Fundació Julio Muñoz i Ramonet. Un entramat d'equipaments públics que permeten viure i entendre la ciència amb la proximitat que requereix una visió democràtica i que posi la ciutadania en primer pla.

Ara toca consolidar el diàleg entre el món científic i la ciutadania, construir espais de democratització del coneixement on el veïnat sigui protagonista del coneixement científic i participi tant de la seva creació, com del gaudi i l'enriquiment cultural que significa la seva comprensió. Així doncs, presentem un pla que situa la ciència al centre de les iniciatives que es promouen des del Districte, consolidant i fent créixer les pràctiques ja existents i integrant-les a la programació que s'impulsa des dels centres i equipaments presents al territori.

3. Objectius i continguts del Pla

El Pla Barcelona Ciència 2020-2023 ha aportat a la ciutat un full de ruta que ja s'ha començat a desplegar. S'han impulsat iniciatives en el camp de la recerca, amb la convocatòria dels premis de recerca científica jove a reptes urbans, el Barcelona CaixaResearch Living Lab o la convocatòria de subvencions extraordinàries de Recerca i Innovació; s'ha consolidat l'aposta per la Biennal Ciutat i Ciència, amb la realització de la segona edició el juny del 2021; s'ha impulsat el Premi Europeu Barcelona Ciència Hipàtia en la segona i la tercera edició; s'ha promogut l'adquisició de residències per a universitaris i personal de recerca; s'ha dissenyat un pla de doctorats industrials per a serveis i àrees municipals, i s'ha iniciat el projecte que ha de transformar la Fundació Julio Muñoz i Ramonet en un nou centre d'art i ciència a la ciutat.

En un districte com el nostre, ciència i coneixement no només hi són presents, sinó protagonistes del mateix territori. Amb nou facultats, cinc escoles tècniques superiors i diversos equipaments acadèmics i centres de recerca, la Zona Universitària guanya una rellevància cabdal al territori i a la ciutat de Barcelona. Cada dia milers de persones es desplacen fins al nostre districte per generar, compartir o adquirir coneixement científic, un valor que de vegades viu aïllat de la dinàmica del mateix districte i de les persones que hi habiten. D'altra banda, el Districte compta amb l'Institut Pedralbes, que ofereix la possibilitat d'estudiar cicles formatius tècnics i equipaments territorialitzats, com l'Ateneu de Fabricació Digital i la Biblioteca Montserrat Abelló, que juntament amb el Centre Cívic Joan Oliver Pere Quart impulsen activitats de divulgació tecnològica i digital oberta al públic i que pot servir de pont entre ambdós mons, així com la resta de biblioteques, centres cívics i equipaments del districte en què també tenen lloc tota mena d'activitats de ciència i coneixement.

Els objectius generals d'aquest pla són, doncs, canviar aquesta dinàmica. Articular un diàleg real entre els equipaments científics i culturals presents al territori, per tal d'identificar possibles noves col·laboracions i democratitzar aquest coneixement amb un desplegament d'activitats públiques obertes a la ciutadania que permetin l'accés universal a la ciència. Un impuls de transferència de coneixement que permeti alinear-se amb les noves polítiques municipals de ciència i universitats, i que consolidin la idea de "Barcelona, ciutat de ciència" en l'imaginari col·lectiu del districte.

4. El Pla Barcelona Ciència de les Corts

Aquest pla que presentem s'estructura en quatre línies estratègiques, cadascuna de les quals respon a un objectiu concret que es tradueix en la generació d'una sèrie d'accions per assolir-lo. Aquestes quatre línies són:

- A. Apropem el teixit científic i acadèmic al districte
- B. Fem ciència des dels barris: ciència ciutadana, divulgació i cultura científica
- C. Impulesem l'educació i les vocacions científiques
- D. Ciència, art, innovació i societat

A. Apropem el teixit científic i acadèmic al districte

Com s'ha comentat en l'apartat introductori, les Corts té un entramat científic i acadèmic molt ben situat i establert. Els objectius i les accions que s'enumeren a continuació venen a entendre i visibilitzar millor aquest teixit, alhora que incrementen la coordinació entre els equipaments científics presents al districte.

1. Dissenyar un mapa del teixit científic i acadèmic presents al districte de les Corts.
 - a. Identificar, en coordinació amb el Departament de Ciència i Universitats, els equipaments científics, acadèmics i de divulgació de les Corts.
 - b. Mantenir actualitzat el mapa d'equipaments científics del districte al web de Barcelona Ciència.
2. Impulsar la taula de coordinació d'equipaments científics del districte de les Corts.
 - a. Estudiar la viabilitat d'un espai de coordinació entre els diferents actors científics del districte.
 - b. Convocar la taula d'equipaments científics periòdicament, amb el suport del Departament de Ciència i Universitats.
3. Impulsar una línia de suport a activitats científiques i de recerca que afronti reptes urbans situats al territori.
 - a. Introduir una línia de subvencions de recerca per a projectes que es desenvolupin a les Corts a la convocatòria general de subvencions impulsada pel Departament de Ciència i Universitats.
 - b. Impulsar una convocatòria extraordinària de recerca específica en coordinació amb el Departament de Ciència i Universitats per generar recerca sobre les Corts.

La dimensió de ciutat

4. Coordinar-se amb el Departament de Ciència i Universitats i l'estratègia de polítiques municipals de ciència i universitats impulsades des del mateix departament.
 - a. Generar espais de diàleg bilateral entre el districte i l'àmbit de ciència i universitats a diferents nivells.
 - b. Impregnar el districte de les Corts del desplegament del Pla Barcelona Ciència 2020-2023.
5. Coordinar-se amb altres districtes de la ciutat amb objectius alineats.
 - a. Coordinar-se amb altres biblioteques de la ciutat en les quals també es desenvolupi el projecte Technovation Girls, adreçat a noies emprenedores d'entre 10 i 18 anys que volen aprendre a resoldre reptes a través de la tecnologia.
6. Coordinar-se amb els plans i les estratègies presents a la ciutat que contenen la ciència com un dels eixos del seu desplegament.
 - a. Identificar i impulsar projectes científics del Pla Clima de Barcelona situats al districte de les Corts.

Projectes estratègics de districte

7. Consolidar la Zona Universitària com un pol de recerca i innovació d'excel·lència.
 - a. Definir, conjuntament amb les universitats i els centres de recerca, un urbanisme conjunt que impulsi un Campus Zona Universitària comú i connectat entre tots els equipaments presents.
 - b. Pacificar la Zona Universitària, per impulsar una superilla - Campus Zona Universitària, que permeti el desplaçament dels vianants pels diferents centres i facultats amb el menor impacte viari.
 - c. Identificar nous espais i edificis on es puguin establir centres i instituts de recerca.
 - d. Elaborar convenis de col·laboració amb universitats i centres de recerca.
8. Donar suport al programa de dones i ciència que s'impulsa a través de la mesura de govern FemTech.
 - a. Desenvolupar activitats en equipaments de proximitat i tecnològics on incorporin la visió feminista en el desplegament de les STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts & Mathematics).
 - b. Impulsar una borsa d'activitats perquè entitats i equipaments s'hi puguin adherir.
9. Donar suport a projectes de memòria històrica, com ara la presó de dones de les Corts.
10. Impulsar el projecte Viquidona.

B. Fem ciència des dels barris: ciència ciutadana, divulgació i cultura científica

La importància de la democratització del coneixement passa perquè la ciutadania sigui protagonista activa del seu propi procés de recerca, ja sigui en l'etapa de creació del coneixement com en la divulgació dels seus resultats.

1. Incrementar els projectes de ciència ciutadana al districte.
 - a. Impulsar projectes de ciència ciutadana des d'equipaments de proximitat.
 - b. Impulsar projectes de ciència ciutadana des de centres educatius.
2. Promocionar i territorialitzar les grans activitats de ciutat en relació amb la divulgació i la cultura científica.
 - a. Donar suport a les edicions de la Festa de la Ciència que es facin al districte, i sumar-hi entitats de les Corts i altres col·lectius interessats en la ciència.
3. Programar activitats en el marc de les diverses edicions de la Biennal Ciutat i Ciència. Incrementar les activitats de divulgació científica als carrers i equipaments del districte.
 - a. Establir espais de diàlegs entre equipaments de proximitat i els centres de recerca presents al districte, per construir col·laboracions en què els segons puguin utilitzar els espais dels primers per explicar resultats de la seva recerca.
 - b. Potenciar el vessant científic i les activitats científiques impulsades per la Biblioteca Montserrat Abelló i el Centre Cívic Joan Oliver Pere Quart.
 - c. Promoure la divulgació científica en els equipaments del districte: museus, biblioteques, centres cívics, fàbriques de creació, entre d'altres.
 - d. Impulsar programes que promoguin la interacció de la ciutadania amb la recerca i el coneixement científic, explorant diferents formats (espais de conferències i reunions, cafès científics, esdeveniments de divulgació i comunicació, projectes i exposicions d'art i ciència, etcètera).
 - e. Buscar vies de col·laboració entre el teixit associatiu del districte i el Campus Zona Universitària.
4. Obrir el Campus Sud a la ciutat.
 - a. Obrir l'espai públic i les institucions cap al barri i la ciutat.
 - b. Fomentar l'espai de coordinació entre el Districte i el Campus Sud, per identificar quines activitats de divulgació o recerca es poden desenvolupar a escala territorial a través de la taula ja constituïda.
 - c. Implantar el Jardí Geològic.

5. Impulsar un cicle de divulgació a través del programa PUCS (Programa Universitat Ciutat i Sèniors de la UPC) al districte que permeti apropar la ciència al territori.
 - a. Grup de Dones de Can Deu.
 - b. Instituts i escoles.
 - c. Vil·la Veïna: acció comunitària.

6. Impulsar una línia de divulgació científica al districte de la mà del BSC (Barcelona Supercomputing Center), del CSIC (Consejo Superior de Investigaciones Científicas), de les universitats, del Parc Científic, entre d'altres.
 - a. Crear una borsa de propostes divulgatives que es pugui desplegar al districte de les Corts.
 - b. Vertebrar la Setmana de la Ciència a través dels equipaments de proximitat.
 - c. Desenvolupar activitats per equipaments per barri de manera regular.

7. La Biblioteca Montserrat Abelló, un pol de tecnologia i ciència-ficció a potenciar al districte.
 - a. Impulsar una sèrie d'activitats de ciència-ficció en què s'introdueixin les dones i la feminització del propi estil.
 - b. Introduir el club de lectura de la Biblioteca Montserrat Abelló i la ciència-ficció feminitzada.
 - c. Treballar els BiblioLab amb l'Ateneu de Fabricació de les Corts.

8. Impulsar l'Ateneu de Fabricació com a espai per al desenvolupament de projectes innovadors.

9. Preparar un cicle de divulgació de "dones i ciència" en què es tracti transversalment la visió feminista de la realitat científica.

10. Reforçar el vessant científic de les Aules d'Extensió Universitàries.

C. Impulsem l'educació i les vocacions científiques

Impulsar la recerca científica des de la base és un element clau per al desenvolupament científic de la ciutat. Si volem garantir, a més, un accés universal al coneixement i una generació de vocacions científiques al districte, hem de comptar amb el teixit educatiu del territori per impulsar les iniciatives següents.

1. Reforçar els programes científics educatius i d'oferta d'activitats científiques en tot el cicle educatiu present a les Corts.
 - a. Incrementar la presència del projecte EscoLab al districte de les Corts.
 - b. Fer un seguiment de les escoles seleccionades i una trobada per tal que puguin fer de cadenes de transmissió cap a altres centres educatius no seleccionats.
 - c. Impulsar els programes STEAM i altres programes de ciència a les escoles del districte.
 - d. Coordinar-se amb el Consorci d'Educació de Barcelona per incrementar la presència de projectes STEAM als centres educatius de les Corts.
 - e. Incloure, de manera transversal, la visió de gènere i la justícia ambiental i climàtica en els projectes educatius.
2. Incrementar la presència dels centres de recerca i universitats presents al districte als centres educatius que hi pertanyin.
 - a. Impulsar una línia d'escoles obertes en què una part de les activitats acadèmiques dels centres de recerca es puguin fer al Campus, per tal de permeabilitzar-lo i familiaritzar-lo amb els estudiants del territori.
3. Reforçar la línia de noves tecnologies en instituts del districte especialitzats en tecnologia.
 - a. Generar un projecte entre instituts i centres de recerca en què l'alumnat de l'especialització de tecnologia hi pugui fer pràctiques.
4. Incrementar la presència de joves dones a les diferents activitats o concursos de creació.
 - a. Firts Lego Leage, etcètera.
5. Aprofitar l'impuls del projecte PUCS a les escoles i instituts.
 - a. Coordinar-se amb el CRP (Centre de Recursos Pedagògics) per impulsar treballs de recerca en instituts que tinguin realitat al territori (memòria històrica - presó de dones de les Corts).

D. Ciència, art, innovació i societat

Com ja s'ha comentat en la introducció, establir espais d'interacció entre diferents pràctiques del coneixement, com poden ser la ciència, l'art o la innovació són elements clau en les noves polítiques de ciència i universitats.

1. Donar suport i seguiment al projecte del Barcelona Health Booster.
 - a. Establir un pla de consolidació perquè les *start-ups* i *spin-off* situades al Barcelona Health Booster es quedin al districte o a la ciutat.
2. Incrementar els espais d'innovació i transferència de coneixement al districte.
 - a. Identificar nous espais per a projectes d'innovació i incubadores de *spin-off* sorgides del Campus Sud, del Campus Nord i del Parc Científic de Barcelona.
3. Impulsar i recolzar iniciatives que busquin la interacció entre l'art i la ciència.
 - a. Animar les universitats i els centres de recerca del districte per generar iniciatives d'art i ciència, com a eina d'obertura al barri.
 - b. Establir mecanismes de coordinació amb La Caldera, per impulsar iniciatives d'art i ciència.
 - c. Instar altres col·lectius (tant culturals com científics) a sumar-se a iniciatives d'art i ciència.
4. Impulsar la connexió entre la ciutadania i el vessant científic dels projectes i els equipaments d'innovació i medi ambient de les Corts.
 - a. Reforçar el vessant científic de l'Ateneu de Fabricació Digital de les Corts.
 - b. Reforçar el vessant científic de l'Aula Ambiental de les Corts.

5. Calendari

La vigència del Pla Barcelona Ciència de les Corts és del 2022 al 2026.

6. Pressupost

La majoria de les activitats que es duen a terme formen part dels convenis amb les diverses universitats i institucions de la ciutat.

	2022	2023	2024	2025	2026
Barcelona Health Booster		11.500 €	11.500 €	11.500 €	11.500 €
Ciència Ciutadana			3.000 €	3.000 €	3.000 €
Festa de la Ciència					200.000 €*
Escolab		4.000 €	4.000 €	4.000 €	4.000 €
Donar veu a la memòria: presó de dones	1.600 €				

* En el cas que s'arribi a acord amb el Districte per fer-la a les Corts

7. Seguiment i avaluació

El seguiment i l'avaluació de les accions i els projectes proposats i futurs es farà d'una manera continuada a mesura que es vagin executant. Com que es tracta d'un pla d'accions viu, caldrà informar-ne en els espais de participació que es considerin adients segons les necessitats i les circumstàncies de cada moment.

8. Referències

1. Reimpulsem el Pla Barcelona Ciència 2020-2023 de l'Ajuntament de Barcelona.
https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/121909/1/PLA%20CIENCIA_CATT_WEB.PDF